

in.ihned.cz/investice

FOTO: JOSEF STRÁSKÝ

Takzvané "vysoké (či kelt-ské) kříže" jsou kamenné bloky vytesané do tvaru kříže s kruhem, který symetricky protíná všechna ramena kříže. Jsou vysoké tři až sedm metrů. Nejstarší dochované kříže jsou z 9. století, poslední byly vytesány ve 12. století. Výzdoba nejstarších křížů však napodobuje dřevo zdobené kovem, takže lze předpokládat, že existovaly podstatně starší, dřevěné, kovem zdobené kříže, které se samozřejmě nedochovaly. Funkce křížů není zcela odhalena. Často se však podle umístění jednalo o hraniční kříž, který určoval hranici pozemků kláštera. Jindy je však kříž uprostřed opatství, v tomto případě se kolem kříže shromažďovali věřící při kázání pod širým nebem. Pozdější kříže byly bohatě zdobené a výjimečně i popsané a mohly tak sloužit i jako „náštné bible“.

Složení křížů

Kříže byly obvykle tesány z různých druhů pískovce. Pískovec se totiž nejsnáze opracovává, ale časem bohužel přestávají být patrné detaily drobné výzdoby. Materiál se výrazně ničí povětrnostními vlivy. Skládají se ze tří kusů kamene – nejmohutnější z nich byl používán jako podstavec. Čepem se do něj vkládal jediný kus kamene, který tvořil pilíř

kříže, jeho ramena i prstenec. Na vrchol tohoto kamene se opět na čep vkládala ozdobná kamenná čepička.

Nejzvláštnějším stavebním prvkem kříže je kruh či prstenec, který obkružuje průsečík ramen kříže a pilíře. Smysl kruhu není jednoznačně objasněn a vysvětlení je mnoho. Kruh byl, především pro pohany, symbolem koloběhu času, ročních období či fází měsíce. Kruh byl také symbolem jednoty či věčnosti. Mohlo tak jít o spojení tradičních představ s novou křesťanskou symbolikou. Nejzajímavější vysvětlení však přináší příběh císaře Konstantina. Konstantin se roku 312 chystal na velkou bitvu,

FOTO: ARCHIV

kteřou by si upevnil svoji pozici římského císaře. Zjevil se mu kříž na slunečním kotouči a zvěstoval, že s tímto znamením zvítězí. Konstantin bitvu slavně vyhrál a rok na to vyhlásil ediktem milánským křesťanství za oficiální náboženství. Právě sluneční kotouč může být symbolizován kruhem na irských křížích.

Stavebně jsou kříže jednotné, liší se však povrchovou úpravou. Kříže nad hroby si dříve mohli dovolit pouze nejbohatší, a proto byly kříže zdobené po celém viditelném povrchu. Nikdy na nich však nebyl text. Později si kříže mohla dovolit i širší vrstva obyvatelstva, ale tyto kříže už nebyly tak pečlivě zdobené a někdy byly i popsané. Opravdové kamenné vysoké kříže svou výzdobou nejdříve imitovaly kovové zdobení na dřevěných křížích. Objevovalo se také zdobení geometrickými symboly, které jsou typické spíše pro pravěké pohanské kultury. Nejčastější je symbol spirály, který se objevuje i v pravěké chodbové hrobce v Newgrange. Nejznámější kříže jsou však zdobené reliéfy výjevů z Bible. Zcela typické pro keltské kříže, ale neobvyklé pro kříže, které můžeme vidět u nás, je zmenšená Kristova těla pouze do samotného středu kříže. ●

JOSEF STRÁSKÝ

→ je však Kříž Písma svatého. Vlastní, čtyři metry vysoký kříž je vytesán z jednoho kusu pískovce. Ze všech stran je zdoben figurálními výjevy z Písma svatého. Byl vytesán kolem roku 900. Mohl však být vztyčen až roku 915 kdy zemřel král Flann. Jde o jeden z nejobdivovanějších „keltských křížů“. Na původních místech stojí pouze dokonalé repliky těchto tří křížů. Originály jsou v místním muzeu, které přibližuje historii kláštera a popisuje místní nálezy. Vstup do prostor kláštera je přes návštěvnické středisko, platí se cca 4 eura.

● Posledním místem je opět rozpadlý klášter **Monasterboice**. Najdeme ho v obležení pravěkých památek necelých 50 km severně od Dublinu. Tato místa byla klíčová pro přijímání křesťanství. Nedaleko odtud na pahorku u města Slane zapálil sv. Patrik v roce 433 velikonoční oheň, přestože mu to zakázal velekrál z nedalekého hradiště Tara. Tato událost je symbolem vítězství křesťanství nad pohanstvím. Klášter založil v 5. století následovník svatého Patrika svatý Buite. Stávalo zde 6 vysokých křížů, z nichž dva se zcela dochovaly. Západní (někdy zvaný Vysoký) kříž se vypíná do výšky 7 metrů. Detaily na kříži jsou však poněkud zvětřelé. Uprostřed západní strany kříže lze rozeznat netradiční podobiznu ukřižovaného Ježíše. Hlavu má zhroucenou na stranu, jako by již byl mrtvý, a hlavně je zcela zahalen do roucha s dlouhými rukávy a výraznými záhyby. Největší pozornosti se však těší Muiredachův kříž. Muiredach byl podle nápisu na podstavci pět a půl metru vysokého kříže opat, který zemřel v roce 922 a pro kterého byl kříž vztyčen. Tento kříž je jedním z nejlépe dochovaných a nejznámějších keltských – irských vysokých křížů. Na jeho přední (západní) straně je viditelný nezbytný reliéf ukřižovaného Krista, který na rozdíl od západního kříže zaujímá triumfální pozici, je evidentně naživu a zdánlivě netrpí. Za vstup do komplexu se platí dobrovolné vstupné.